

Morawski, Zbigniew

"Historia Gdańska, t. 1", oprac. zbiorowe
pod red. Edmunda Cieślaka, Gdańsk
1978 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 71/1, 177

1980

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

„Dwory władców i chłopów”). Wiele uwagi poświęcił początkom urbanizacji i postępowi materialnemu.

W rozdziale IV: „Normanowie a świat wczesnośredniowieczny” (s. 160—187) znajdujemy charakterystykę działalności i roli Normanów w Europie Zachodniej i Wschodniej. Jak podkreśla Leciejewicz nie sprowadzała się ona wyłącznie do wojen i rabunków. Konfrontacja zbrojna ustępowała z czasem na plan dalszy wobec działalności pokojowej. Łatwość przystosowania się do obcych warunków (jak podkreśla autor była ona funkcją kultury ukształtowanej na północy) prowadziła często do zatraty odrębności etnicznej Normanów. Leciejewicz wysoko przy tym podnosi zasługi Normanów w ożywieniu handlu, wytwórczości, żeglugi oraz dostarczaniu nowych wzorców artystycznych. Specjalną uwagę poświęcił autor konfrontacji normańsko-słowiańskiej. Wskazał na podobieństwa w kierunkach rozwoju społeczno-politycznego Skandynawii i Słowiańszczyzny, przy rozbieżnościach w naturalnych warunkach bytu. Sytuacja ta stwarzała przesłanki do nawiązania kontaktów gospodarczych od VIII/IX w. oraz sporadycznych kontaktów politycznych.

Tę cenną książkę uzupełniają liczne fotografie, rysunki i mapy oraz bibliografia i indeks.

M. D.

Historia Gdańska, opracowanie zbiorowe pod redakcją Edmunda Cieślaka t. I: *do roku 1454* pod redakcją Edmunda Cieślaka, Wydawnictwo Morskie, Gdańsk 1978, s. 784.

Najnowsza zbiorowa synteza dziejów Gdańska powstaje jako pierwsze pełne opracowanie historii tego miasta od czasów „Geschichte der Stadt Danzig” P. Simsona. Tom I obejmuje okres od VII w. do 1454 r. W części pierwszej omówione są formy i kształtowanie się osadnictwa do połowy X w., gospodarka (w tym rzemiosło i wymiana) oraz kultura duchowa okresu (autor — L. J. Łuka). Podobnie część druga, „Gdańsk pod panowaniem dynastii piastowskiej i wschodniopomorskiej” (IX—XIII w., autorami poszczególnych rozdziałów są A. Zbierski i K. Jasiński) obejmuje zagadnienia rozwoju przestrzennego Gdańska, wytwórczości rzemieślniczej, produkcji żywnościowej, handlu i funkcji portowych miasta, struktury ludności oraz kultury. Druga połowa tej części poświęcona jest głównym problemom dziejów politycznych Gdańska. Jak widać, w pierwszych dwóch częściach dominują zagadnienia kultury materialnej i gospodarki. Wynika to w pewnej mierze z ilościowej przewagi źródeł archeologicznych, nagromadzonych w toku powojennych badań. Niestety, mimo sprzyjających warunków geologicznych warstwa kulturowa tego żywego i rozwijającego się miasta nie jest zbyt dobrze zachowana — dlatego odtwarzanie jego dziejów w oparciu o zabytki archeologiczne napotyka na pewne trudności, zwłaszcza wtedy, gdy konfrontuje się archeologię ze źródłami pisanymi. Przejawem tego są różnice stanowisk autorów drugiej części w sprawie lokalizacji najstarszych osad typu miejskiego na terenie Gdańska, świadomie odnotowane w dziele. Część trzecią (M. Biskup) rozpoczyna opis kształtowania się miejskiego zespołu osadniczego i układu przestrzennego od początku XIV w., stulecia krystalizacji gdańskiej aglomeracji miejskiej; dalej, zgodnie z przyjętym układem traktuje się o ludności, handlu i produkcji rzemieślniczej, o miejscu Gdańska w Hanzie, o stosunkach z zakonem krzyżackim i kulturze. Omawiając schyłek rządów krzyżackich (1409—1454) w oddzielnej partii trzeciej części, autor koncentruje się na wydarzeniach politycznych i społecznych okresu, rejestrując zarazem przeobrażenia w układzie przestrzennym, gospodarce, oraz demografii i kulturze. Warto też odnotować umieszczoną na początku tomu rozprawkę o nazwach miejscowych aglomeracji gdańskiej (H. Górnowicza). Tom jest bogato ilustrowany, zaopatrzony w oddzielne omówienie stanu badań w poszczególnych częściach, bibliografię, a także indeksy, rzeczowy, osobowy i geograficzny. Wydaje się, że tak obszerne potraktowanie dziejów Gdańska, jakie zamierzeli sobie autorzy, jest w pełni uzasadnione: synteza ukazuje historię miasta potężnego, odgrywającego wielką rolę w dziejach Rzeczypospolitej, miasta będącego długie lata niezależnym organizmem politycznym.

Z. M.